

KISSALANKYLÄN SUURI AARREJAHTI

Voimauttava satukirja adoptiolapsille

Päivi Isola ja Tanja Pahtaharju

Opinnäytetyö, syksy 2012

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Diak Pohjoinen, Oulu

Sosiaalialan koulutusohjelma

Sosionomi (AMK) +

Lastentarhanopettajan pätevyys

TIIVISTELMÄ

Isola, Päivi ja Pahtaharju, Tanja. Kissalankylän suuri aarrejahti – voimauttava satukirja adoptiolapsille. Diak Pohjoinen, syksy 2012, 43 s. 1 liite.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Sosiaalialan koulutusohjelma, sosionomi (AMK) + lastentarhanopettajan pätevyys.

Adoptio on aina ajankohtainen sosiaalialan aihe. Lapsia adoptoidaan vuosittain ja heidän tukemisensa on tärkeä sosiaalityön osa-alue. Tuotteen tekeminen adoptoiduille lapsille, vaikuttaa lisäämällä lasten tietoutta heitä koskevista asioista. Satukirjan kautta adoption teemojen käsitteleminen on luontaista lapselle asioiden oppimisen ja sisäistämisen kannalta.

Opinnäytetyön tavoitteena oli tehdä tuote Pelastakaa Lapset ry:n adoptiotyön jatkuvaan käyttöön. Tarkoituksena oli itse kirjoittaa ja kuvittaa voimauttava tuote joka esittelee eri tavat adoptoida ja tukee lasta minäkehityksessä. Tuotteen tarkoituksena on myös voimauttaa lasta mahdollisuuksien mukaan. Tuote on suunnattu adoptiotyön asiakkaille ja sosiaalityöntekijöille työvälineeksi.

Tuotteen teoreettinen viitekehys käsittelee lapsen minäkehitystä ja etnistä sekä monikulttuurista identiteettiä. Voimauttamisen, perheen, isyyden ja vertaisryhmän teemat ovat myös esillä teoreettisessa viitekehityksessä. Tuote pohjautuu adoptiota koskevaan tutkimukseen ja kirjallisuuteen. Tuotteelle asetettiin laatuksia lapsilähtöisyydestä, tuotteen kestävästä ja esteettisyydestä, sekä tuotteen sopivuudesta kohderyhmälle.

Tuote valmistui Pelastakaa Lapset ry:n käyttöön syksyllä 2012. Tuote on 13-sivuinen painettu satukirja. Satukirjan nimi on Kissalankylän Suuri Aarrejahti. Tuote on suunnattu 6-8-vuotiaille adoptiolapsille. Tuote julkaistiin tulostusvalmiina versiona sekä vihkosena.

Tuote testattiin Pelastakaa Lapset ry:n adoptiotyössä perheissä, joissa oli adoptoitu lapsi. Tarina luettiin myös 6-8-vuotiaille lapsille päiväkodissa. Pelastakaa Lapset ry:n työntekijöiltä palaute kerättiin lomakkeella, jossa tiedusteltiin yhteistyökumppanien kokemusta osallisuudesta tuoteprosessin aikana. Lomakkeessa tiedusteltiin myös sitä, vastasiko tuote yhteistyökumppanien odotuksia ja millaista palautetta he olivat saaneet tuotteesta testauksen jälkeen. Tuote sai hyvän vastaanoton Pelastakaa Lapset ry:n työntekijöiltä ja testauksessa mukana olleilta lapsilta. Tuotetta testatessa nousi esiin jatkosuunnitelmaehdotus. Tarinasta voisi tehdä jatko-osan, jossa päähahmo tapaa biologiset vanhempansa.

Asiasanat: Adoptio, Satukirja, Voimauttaminen, Minäkehitys

ABSTRACT

Isola, Päivi & Pahtaharju, Tanja.

Maru's great treasure adventure – an empowering fairytale for adopted children. 43 pages. 1 appendix. Language: Finnish. Oulu, Autumn 2012

Diaconia University of Applied Sciences. Degree programme in Social Services. Option in Social Services and education. Degree: Bachelor of Social Services.

Adoption as a theme is always current in social work. Children are adopted every year and supporting them is an important part of social work. Creating a storybook for adoption children can give a chance for the child to gain information about things that concern him. Explaining adoption themes to a child through a fairytale is a natural way, because child has a possibility to learn and process different themes through it.

The goal in our thesis was to write and illustrate a storybook that presents different ways to adopt, that also supports the child in one's personality development. The product is also made to empower the child. This product is developed for social workers that work with adoption and also to their clients.

The report presents themes of child's personality development and ethnic and multicultural identity. Themes as empowerment, family, fatherhood and peer group are also introduced in the report. The product is based on studies and literature concerning adopted children. We set criteria of quality for the product. The criteria were: child-oriented approach, suitability for our target group, sustainability of product and aesthetics of product.

The product was completed in Autumn 2012. The product is a 13-page colored storybook, named "The great treasure adventure of feline village". The product is targeted for children of ages 6-8. The product was published as a downloadable PDF -version on, DVD and a booklet.

The product was tested in Pelastakaa lapset ry adoption work, in families that have an adopted child. The story was also read to children of ages 6-8 in day-care. The feedback from the employees was collected through a form. The employees were inquired about their experience of being part of the process, also what they thought about the income of the product. They were also inquired about the feedback they got from the product after the testing was done. The product got a good response from Pelastakaa lapset ry's employees and from the children who participated in the testing. When testing the product there was a follow-up plan. The story could be continued with a theme of the main character meeting his biological parents.

Keywords: Adoption, Storybook, Empowerment, Personality Development

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ.....	2
ABSTRACT.....	3
1 JOHDANTO	5
2 ADOPTIO.....	6
3 TUOTTEEN KOHDERYHMÄ	8
3.1 Kohderyhmän rajaaminen	8
3.2 Kohderyhmään tutustuminen.....	9
4 TUOTTEEN TEEMOJA.....	13
4.1 Etninen ja monikulttuurinen identiteetti.....	13
4.2 Minäkehitys lapsuudessa	14
4.3 Vertaisryhmän merkitys lapselle	15
4.4 Perhesuhteiden ja isyyden merkitys kehityksessä.....	16
4.5 Voimauttaminen menetelmänä.....	17
4.6 Sadun merkityksiä lapselle	18
5 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS, TAVOITTEET JA LAATUKRITEERIT	20
6 TUOTEPROSESSIN KUVAUS	22
6.1 Sadun tarinan rakentuminen	24
6.2 Sadun kuvitus.....	25
6.3 Sadun hahmojen merkitys	26
7 OPINNÄYTETYÖN ARVIOINTI	28
7.1 Asetettujen tavoitteiden toteutuminen.....	28
7.2 Tuotteen testaus ja arviointi.....	29
7.3 Opinnäytetyön luotettavuus	30
7.4 Opinnäytetyön eettisyys	32
8 POHDINTA	34
LÄHTEET	37
LIITE 1: Palautelomake.....	41

1 JOHDANTO

Lasten adoptio tulee aina olemaan ajankohtainen asia Suomessa, johtuen erilaisista elämäntilanteista, olosuhteista ja valinnoista. Omien biologisten juurien selvittäminen on esillä mediassa, sarjoissa etsitään sukujuuria ja selvitetään omia lähtökohtia. (Kasanen 2006, 9.) Suomalaisissa perheissä on noin 3500 adoptoitua alaikäistä lasta. Vuosittain adoptoidaan 200–300 lasta. (Pösö 2003, 149–150.) Adoptio koskettaa lasten kokemaa erilaisuutta ja eriarvoisuutta ja on siksi tunnustettava sekä tuettava asia (Adoptioperheet. i.a).

Opinnäytetyö on suunnattu tukemaan sosiaalialan työntekijöitä heidän työssään adoptoitujen lasten kanssa. Tuote, Kissalankylän suuri aarrejahti- satukirja, on tehty yhteistyökumppanimme Pelastakaa Lapset ry:n adoptiotyön käyttöön. Pelastakaa Lapset ry on vuonna 1922 perustettu kansalaisjärjestö, joka edistää lasten oikeuksien toteutumista Suomessa ja maailmalla. (Pelastakaa Lapset ry. i.a.) Pelastakaa Lapset ry:llä on tarjolla materiaalia enemmän adoptiovanhemmille kuin lapsille. Lapsille on tarjolla kaupallisia satukirjoja, joita perheet voivat lukea paikan päällä.

Tuote esittelee adoption eri muotoja lapsille. Pyrkimyksenä on tukea lapsen minän kehittymistä sekä voimauttaa lasta. Se on kehitetty lapsille ja perheille mukaan jaettavaksi. Tuotteen tarkoituksena on esitellä adoption eri muotoja ja pyrkiä tukemaan lapsen minän kehittymistä voimauttavalla tavalla. Tavoitteena on saada tuote Pelastakaa Lapset ry:n käyttöön tukemaan adoptiotyötä.

Opinnäytetyön raporttiosassa esittelemme tuotteen lähtökohdat, tuoteprosessin ja testauksesta saadut tulokset. Käsitlemme teoriaa liittyen kohderyhmämme ikätasoon ja adoptioon, sekä käymme läpi teemoja voimaantumisesta, vertaisryhmästä, vanhemmuudesta ja isyydestä.

2 ADOPTIO

Adoptio eli lapseksi ottaminen tapahtuu oikeudellisessa toimenpiteessä, jossa vanhemman oikeudet ja velvollisuudet siirtyvät adoptiovanhemmille (Pösö 2003, 141–142). Lapsen etu on adoptiossa tärkein: ensisijaisesti pyritään löytämään lapselle vanhemmat (Hermanson 2007, 62). Adoptiossa lapsen sosiaalinen, juridinen ja psykologinen vanhemmuus järjestetään uudelleen. Adoption jälkeen lapsi saa biologisen lapsen oikeudet perheessä. Adoption vahvistamisen menettely ja adoption edellytykset määräytyvät adoptiolain mukaan. (Adoptiolaki 2012; Pösö 2003, 142; Pelastakaa Lapset ry. i.a.) Adoptiolapsista osa tulee suoraan biologisesta perheestä, osa sijaisperheistä ja osa laitoshoidosta. (Interpedia i.a.)

Adoptio voidaan toteuttaa vierasadoptiona Suomen sisäisesti tai kansainvälisesti. Vierasadoptiossa adoptoitava lapsi ja perhe eivät ole sukulaisia keskenään. Kansainvälisessä adoptiossa ulkomaalaislapsi adoptoidaan suomalaiseen perheeseen. Adoptio voi tapahtua myös perheensisäisesti. Tämä tarkoittaa, että äidin tai isän uusi aviopuoliso adoptoi puolisonsa lapsen, näin vakiinnuttaen jo muuttuneita perhesuhteita. Samaa sukupuolta olevat parit voivat myös muodostaa perheensisäisen adoption. (Väestöliitto i.a; Pösö 2003, 143.) Adoptiolapselle on hyvä kertoa tämän lähtökohdista alusta asti, jotta niistä voidaan avoimesti keskustella, kun lapsi ilmaisee kiinnostusta asiaan. Adoptiolapsen identiteetin kehittyminen on biologisen taustan ja nykyisen sosiaalisen ympäristön työstämistä. (Pösö 2003, 155–156.)

Lapsen adoptiota harkitsevan tulee hakeutua adoptioneuvontaan. Neuvonta on pakollista, eikä ilman sitä voi saada lupaa adoptiolle. (Adoptiolaki 2012; Hermanson 2007, 61.) Neuvonnasta toimitetaan kirjallinen selvitys adoptiolautakunnalle, joka myöntää adoptioluvan. Lupa tulee vielä vahvistaa tuomioistuimessa. (Adoptiolaki 2012.) Odotusaikana adoptoivien vanhempien tulee käydä adoptiovalmennuskurssi. Valmennuksella on suuri merkitys lapsen psyykkisten ongelmien ennaltaehkäisyssä (Sinkkonen i.a). Lapsen perheeseen

tulon jälkeisillä seurantakäynneillä tarkkaillaan lapsen ja perheen arjen sujumista. (Interpedia i.a.)

Pride-valmennus antaa tietoa adoptiovanhemmaksi ryhtymisestä ja tukee valmiuksia alkaa adoptiovanhemmiksi. Valmennus sisältää tietoa perhehoidon ja adoption määritelmistä, sijais- ja adoptiovanhemmuuden edellytyksistä, pysyvyyden ja jatkuvuuden merkityksestä lapselle, yhteistyön ja tiimityön tärkeydestä sekä tietoa rajojen asettamiseen liittyvistä haasteista. Pride-valmennuksessa käsitellään myös kiintymyksen syntymistä ja sen merkitystä, lapsen kehitystä, myönteisen itsetunnon ja identiteetin tukemista, menetysten kokemuksia ja niiden huomioimista sekä perhesuhteiden tärkeyttä. Valmennuksessa valmistaudutaan myös elämänmuutokseen eri tavoin. Valmennuksen jälkeen vanhemmat kykenevät päättämään ovatko he valmiita adoptiovanhemmiksi. (Sijaisvanhemmaksi i.a.)

3 TUOTTEEN KOHDERYHMÄ

3.1 Kohderyhmän rajaaminen

Kohderyhmän rajaaminen tapahtui yhteistyössä Pelastakaa Lapset ry:n työntekijän kanssa. Yhteistyökumppani koki, että tällainen satukirja olisi hyvä työväline vanhemmille lapsille. Tuote suunnattiin siksi 6-8-vuotiaille lapsille. Yhteistyökumppani halusi, että sadun teemoja käsitellään laajasti, minkä vuoksi satuun tuli pituutta. Tuotteen kohderyhmän määrittely kuusivuotiaasta ylöspäin perustui myös teoriaan keskilapsuudessa tapahtuvasta sosiaalisuuden lisääntymisestä. Sadun hahmottaminen on yksilöllistä lapsilla ja lasten kehitystaso saattaa vaihdella tietyn ikäryhmän sisällä. Tämän vuoksi on haastavaa määritellä mille ikäryhmälle satu olisi hyvä. Tuotteen ikäryhmän rajaaminen tarkasti on kuitenkin hyödyllistä, jotta tuotteessa voi keskittyä tiettyihin rajattuihin aiheisiin ja teemoihin.

Kehityopsykologiassa kuuden vuoden ikäisestä nuoruuden alkuun koskevaa aikaa kutsutaan lapsuuden keskivaiheeksi. Tälle lapsuuden vaiheelle on olennaista nopea fyysinen kehitys, kuten nopea pituuskasvu. Kognitiivinen kehittyminen näkyy lapsen lisääntyvänä kykynä huomioida useita asioita samanaikaisesti. Sosiaaliseseen kehittymiseen liittyy lapsen itsenäisyyden lisääntyminen. (Ahonen, Lamminmäki, Närhi & Räsänen 1995, 168.) Lapsen kehitys on yksilöllistä, mutta siinä voidaan hahmottaa tiettyjä pääpiirteitä. (Ruoppila 1995, 160.) Lapsi oppii kuusivuotiaana erottamaan toden ja kuvitellun selkeämmin kuin aiemmin ja kyselemään asioiden merkitystä. Lapsi kykenee tarkkailemaan itseään omien tunteidensa ja reaktioidensa kautta. Hakeutuminen ryhmäleikkeihin kuuluu tähän ikävaiheeseen, ja sen kautta ryhmässä toimimisen taidot kehittyvät. (Jarasto & Sinervo 1997, 68–73; Keltikangas-Järvinen 2010, 108–110; Nurmiraanta, Leppämäki & Horppu 2009, 51-57.)

Keskilapsuuteen kuuluu koulun aloittaminen, ja lapsi viettää enemmän aikaa ilman vanhemman ohjausta (Ahonen ym. 1995, 169). Sisäisen maailman

jäsentyminen uudella tavalla lisää mahdollisuuksia aloittaa itsenäistyminen vanhemmista. Vanhempia kohtaan herää vastustus, joka voi vaikuttaa myös muiden auktoriteettien kyseenalaistamiseen. Lapsi ilmaisee omaa tahtoa ja omaksuu paljon arvoja ja asenteita ympärillä olevilta ihmisiltä. (Jarasto & Sinervo 1997, 68–73; Keltinkangas- Järvinen 2010, 108–110; Nurmiraanta ym. 2009, 51–57.)

3.2 Kohderyhmään tutustuminen

Tuotteen tekemiseen olennaisena osana kuuluu tutustua aiheeseen liittyviin tutkimuksiin, sillä tuote pohjautuu aiheeseen liittyvään aineistoon. Tuotteen sisällön kannalta on tärkeää perehtyä jo olemassa olevaan tutkimustietoon ja kirjallisuuteen, jotta voi hahmottaa aiheen uudesta näkökulmasta. Adoptioon liittyvä tutkimustieto ja kirjallisuus tukevat tuotteen sisällön laadukkuutta ja monipuolisuutta.

Lehto (2008) on tehnyt pro gradu -tutkielman kansainvälisen adoptiovanhempien käsityksiä, haasteista ja adoptionjälkeisen tuen ja palveluiden tarpeesta. Tutkielma kuvailee millaisia kokemuksia ja käsityksiä adoptiovanhemmilla on adoption jälkeisistä haasteista. Tutkielmassa käsitellään sitä, kuinka nykyiset adoptioperheille suunnatut palvelut auttavat adoptiovanhempia kohtaamiensa haasteiden ratkaisemisessa. Lehto tarkastelee myös sitä, kuinka adoptionjälkeisiä palveluita tulisi kehittää, jotta ne vastaisivat adoptiovanhempien tarpeita. (Lehto 2008).

Lehdon tutkimusaineistosta ilmenee yksilöllisiä ja yhteisöllisiä haasteita sekä palvelurakenteen aiheuttamia haasteita perheille. Olennaisena näkyvät perheiden toiveet tuesta ja palveluiden kohdennettavuudesta. Tutkimuksessa esiintyy myös toivomus palveluntarjoajien laajemmasta tietoudesta liittyen adoptioon ja sen erityispiirteisiin. Vanhemmat kokevat, että joutuivat ratkomaan haasteellisia tilanteita omatoimisesti. (Lehto 2008.) Tutkimuksen mukaan tietoutta adoptiosta voi lisätä, ja adoption jälkihuoltoa on mahdollista kehittää

tietoa tarjoavilla tuotteilla adoptioperheille tukemaan kasvatustyössä ja adoptioon liittyvissä kysymyksissä.

Koreniuksen (2007) julkaisemassa pro gradu -tutkielmassa ”Vanhempien rooli adoptiolapsen identiteetin kehityksessä”, hän käsittelee adoption olennaisia teemoja. Tutkimuksessa tarkastellaan suomalaisten adoptiovanhempien rooleja lapsen etnisen ja adoptio-identiteetin tukijoina. Korenius tutkii adoptiovanhempien kokemuksia ympäristön suhtautumisesta adoptiolapseen. Tutkimusongelmia on kolme: selvittää vanhempien keinoja tukea lapsen adoptioidentiteettiä, tarkastella vanhempien halua tukea lapsen etnistä identiteettiä, sekä analysoida ympäristön suhtautumista lapseen ja perheeseen. (Korenius 2007.) Tutkimusongelmat ovat olennaisia tuotteen tarpeen kannalta, liittyen vanhempien tapaan käsitellä kyseisiä teemoja.

Koreniuksen tutkimuksen kohdejoukkona olivat suomalaiset kansainvälisesti adoptoineet vanhemmat. Tutkimuksesta nousi esiin vanhempien halu tukea lapsensa adoptioidentiteetin kehitystä. Vanhemmat eivät halunneet piilotella lapsen taustoja ja olivat valmiita vastaamaan esitettyihin kysymyksiin. Tutkimuksessa ongelmaksi muodostui se, ettei tietoja lapsen historiasta ollut saatavilla ja yhteydenpito biologisiin vanhempiin oli vaikeaa. Lapsen synnyinmaan kulttuuri koettiin olennaisena asiana ja sitä tarjottiin arjessa eri tavoin. Osa vanhemmista pelkäsi myös, ettei lapsella olisi suomalaisuuden tunnetta. Enemmistö toivoi lapsen muodostavan kaksoisidentiteetin. Toiveena oli, että lapsi pystyisi keskustelemaan taustoistaan ja adoptiosta, jos ei alle kouluikäisenä, niin myöhemmin elämässä. Mahdollisiin ongelmiin myös suhtauduttiin perheissä ennaltaehkäisevästi keskustelemalla niistä lapsen ja ympäristön kanssa. (Korenius 2007.)

Kiuru (2006) on tutkimuksessaan: ”Adoptoidun paikat perheissä—miten adoptoitu suhteuttaa itsensä ja sosiaaliseen ja biologiseen perheeseensä”, tutkinut adoptoidun identiteettiä. Hän käy läpi adoptoidun identiteettiä viiden teeman kautta, joita ovat juureton olo, löydetty minä, hylkäyksen tunteita, juuret adoptioperheessä ja oma vanhemmuus. Kappaleessa juurettomuudesta, osa tuloksista kertoo adoptoidun henkilön kaksoisidentiteetin muodostuksesta.

Tämä tarkoittaa hajaantumista kahteen identiteettiin, näkemällä itsensä biologisen perheen ja adoptioperheen kautta. Osa adoptoiduista kokee, että omat elämänarvot ja temperamentti kuuluvat biologisten vanhempien puolelle.. Kokemus kuulumisesta vanhemmilleen vaikuttaa osalla suuresti käsitykseen minuudesta ja eheästä identiteetistä. Tätä kuulumisen tunnetta ei löydy osalta haastatelluista henkilöistä. Löydetty minä-osuudessa kuvaillaan minän olleen hukassa ennen biologisten vanhempien tapaamista. Osa kertoo minäkäsityksen syntyneen sen jälkeen, kun on tavannut biologiset vanhemmat.

Adoptoidut henkilöt kuvaavat jättäneensä ympäristölle suuren roolin kehityksessä, kasvaessaan ilman biologisen äidin kasvatusta. Hylkäyksen tunteita-osiossa kuvataan kokemuksia vaikeuksista kääntyä adoptiovanhempien puoleen ja tuntemuksista omillaan kasvamisesta. Tämä on aiheuttanut ulkopuolisuuden tunnetta adoptoiduissa henkilöissä. Perheiden vuorovaikutuksen määrällä, laadulla kasvatuskäytännöillä on ollut heidän mielestään yhteyksiä minän muodostumiseen. Juuret adoptioperheessä-osio liittyy ajatukseen adoptioperheestä ja suvusta riittävänä tukiverkostona adoptoidulle henkilölle. Oma vanhemmuus-osiossa käsitellään omaa vanhemmaksi tuloa ja sen vaikutusta haluan löytää biologiset vanhemmat. (Kiuru 2006, 74-80.)

Tutkimusten lisäksi tutustuimme adoptiota käsittelevään kirjallisuuteen. Suomessa on tuotettu vähän adoptiokirjallisuutta. Suuri osa kirjallisuudesta on toisesta kielestä käännettyä. (Karhumäki 2005, 22). Kirjallisuuden avulla kuva adoptoitujen kokemuksista hahmottui ja tuotteen sisältö jäsentyi todenmukaisemmin. Erilaiset teemat kohdentuivat myös tätä kautta. Biologisen taustan selvittäminen voi olla adoptoidun lapsen kannalta eheyttävä kokemus, tämä käy ilmi Karhumäen teoksessa *Lapsi suoraan sydämeeni*. Oman identiteetin rakentaminen on tärkeää myös kotimaasta adoptoitujen kohdalla. Erilainen ulkonäkö ei ole ainoa tekijä, jonka johdosta adoptoitu lapsi pohtii omia lähtökohtiaan. (Karhumäki 2005, 183-195) Tuotteessa käsitellään myös kotimaisen adoption kohdanneita lapsia ja heidän identiteetin tukemista. Oman taustan löytäminen on noussut tärkeäksi teemaksi tuotteessa.

Kasasen teos "Kenen lapsi" sisältää tarinoita eri-ikäisten henkilöiden kohtaamisista omien biologisten vanhempiansa kanssa. Teoksessa käy ilmi, että adoptiolapsien tieto omista biologisista vanhemmista on vähäistä. (Kasanen 2006, 9-14.) Adoptoidut lapset käsittelevät tarinoissaan hylkäämiseen liittyviä ajatuksia. Kysymykset vanhemmista muuttuvat ja muotoutuvat sitä mukaa, kun lapset kasvavat. Adoptoidut nuoret ja aikuiset miettivät eri tapoja ottaa yhteyttä biologisiin vanhempiinsa. Molemmilla, sekä biologisilla vanhemmilla, että heitä etsivillä nuorilla ja aikuisilla, on odotuksia ja pelkoja tapaamisista. He muodostavat myös ennakko-odotuksia toisistaan. (Kasanen 2006, 9-14.)

Kasasen teoksessa adoptoidut nuoret ja aikuiset kuvailevat eri tavoin kokemuksiaan ennen ja jälkeen biologisten vanhempien tapaamisen. Henkilöiden tarinoissa on ilmaistu kokemuksia turvan kaipuusta, ja siitä kuinka haetaan tietoa siitä kuka on ja mistä on tullut. Osa kokee hakevansa oikeutusta olemassaoloon, sillä ilman juuria osa kokee itsensä hyvin irrallisina. Osan mielestä tieto alkuperästä vaikuttaa syvästi siihen millainen on henkilönä ja millainen suhde maailmaan on. Osalla suurta kertomishetkeä ei ole ollut vaan pienestä pitäen on ollut tieto siitä että on ollut adoptoitu.

Kasasen teoksessa adoptoitujen henkilöiden käsityksiin adoptiosta liittyy myönteisiä ja kielteisiä merkityksiä, joita he liittävät itseensä. Naisilla erityisesti itsensä hahmottaminen isättömänä henkilönä on merkittävä ja kipeä asia. Opinnäytetyössä juurien merkitys ja niistä puhuminen tuodaan esiin eri elementein. Biologisista vanhemmista puhuminen ja omien unohdettujen asioiden kertaaminen tuodaan esille sadussa yhtenä teemana.

4 TUOTTEEN TEEMOJA

4.1 Etninen ja monikulttuurinen identiteetti

Etninen ja monikulttuurinen identiteetti ovat olennaisia teemoja tuotteessa. Tuote liittyy kansainväliseen adoptioon ja adoptiolapsen muodostamaan kuvaan itsestään ja omasta kulttuurisesta identiteetistään. Monikulttuurisuus näkyy kirjoitetussa sadussa erilaisuuden ja samankaltaisuuden teemojen kautta. Sadussa hahmot miettivät, kuinka he näyttävät erilaisilta kuin muut perheenjäsenet. Kielitaidon puuttuminen näkyy tarinassa myös vertaisryhmän kehittämänä omana puhuttuna kielenä. Hahmot saavat tukea vertaisryhmästä ja kokevat erilaisuutensa tätä kautta myönteisenä asiana. Tarinassa esiintyvän yhteisön tapoihin sopeutuminen näkyy yhteisten asioiden vahvistamisena ja kirjaimellisesti juhlistamisena onnistumisia erilaisissa haasteissa. Perheissä erilaisuutta tuetaan myös erilaisin voimauttavin tavoin ja tämä toimii ystävien lisäksi suurena tukena tarinassa.

Etninen identiteetti määrittyy kulttuurin, uskonnon, kielen, poliittisten olosuhteiden tai alkuperäiskansan kautta. Identiteetti on yhteisöllinen ja henkilökohtainen käsite. Henkilön ympäristöön liittyvät tekijät, kuten kansa, perhe, suku ja heimo määrittelevät identiteettiä. Henkilökohtaisesti ihminen käsittelee kysymystä siitä, kuka hän on, pyrkiessään työstämään omaa identiteettiään. (Kaikkonen 2004, 66-82.) Monikulttuurinen identiteetti tarkoittaa useamman kulttuurin tapoja omaksunutta ihmistä, joka on kiintynyt jollain tavalla näihin kulttuureihin. Kiintymys johonkin kulttuuriin ja lojaalius sitä kohtaan vaikuttavat sen muodostumiseen osaksi identiteettiä. (Ngyuen & Benet-Martínez 2010, 89–98.) Monikulttuurinen identiteetti näkyy myös eri etnisten- ja kieliryhmien kautta yhteiskunnassa (Kaikkonen 2004, 95).

Monikulttuurisuus käsitetään kahden tai useamman kulttuurin sisäistämisenä ja altistumisena näiden käytänteille. Monikulttuurisuuden kokonaisuuden hahmottaminen liittyy usein henkilön persoonaan ja kulttuurin sisäistämisen onnistumiseen. Monikulttuurisuuden hahmottaminen myönteisellä tavalla voi

onnistua, jos henkilöt samaistuvat voimakkaasti omaan etniseen ryhmäänsä. (Ngyuen & Benet- Martínez, 89–98.) Vähemmistöt joutuvat perustelemaan omaa identiteettiään ja taistelemaan sen säilymisestä enemmistön vallitsevassa kulttuurissa (Kaikkonen 2004, 95).

4.2 Minäkehitys lapsuudessa

Minäkuva tarkoittaa ihmisen omaa käsitystä siitä, millainen hän on. Se on käsitys omasta persoonasta, joka sisältää erilaisten ominaisuuksien, päämäärien ja toimintojen kokonaisuuden. Greenbergin (1999) mukaan itsetunto on olennainen osa minäkuva. Itsetunto ilmaisee, millainen kuva ihmisellä on itsestään, positiivinen tai kielteinen. (Heikkilä & Heikkilä 2005, 127–128.) Minuuden oma kokemus tarkoittaa, että lapsella on asioita, jotka ovat henkilökohtaisia ja vain hänen tiedossaan. Sosiaalinen puoli minuudesta liittyy kuulumiseen ryhmän tai yhteisön jäseneksi. Lapsi voi toivoa minäkäsitykseensä liittyvän asioita, jotka eivät ole osa hänen persoonaansa. Ihanneminään asetetut tavoitteet luovat suunnan, mihin lapsi voi pyrkiä. (Keltikangas-Järvinen 2010, 30, 97–99; Nurmijärvi ym., 2009, 27.)

Minäkehitys tarkoittaa minäkuvan muodostumisen ja muokkaamisen vaiheita aktiivisessa prosessissa. Minäkehityksen osa-alueisiin kuuluvat motorinen, sosiaalinen, emotionaalinen ja kognitiivinen kehitys. Motoriikka tarjoaa ensimmäisen käsityksen itsestä olemassa olevana fyysisenä olentona. Sosiaalisen kehityksen kautta vuorovaikutusmielikuvat korostuvat. Niiden avulla lapsi pystyy säätelemään minäänsä, vuoropuhelussa hoitajansa kanssa. Emotionaalinen kehitys vaikuttaa tunne-elämän tasapainon kautta lapsen minään. Erilaiset tunteet antavat lapselle tietoa hänestä itsestään. Kognitiivinen kehitys valottaa minäkuva havaitsemisen, ennakkoinnin ja luokittelun avulla. (Vuorinen 1997, 72–74.)

Minäkuva muokkaavat peilaaminen ja samaistuminen. Peilaamisessa lapsi hakee palautetta toiminnastaan vertaamalla omaa toimintaansa muihin. Samaistumisessa lapsi haluaa olla jonkun ihailemansa henkilön kaltainen. Lapsi

voi samaistua vanhempiensa lisäksi muihin ihmisiin. Aluksi samaistuminen näkyy jäljittelyinä, mutta myöhemmässä vaiheessa lapsi valikoi itse samastumisensa kohteet, niiden hyödyt ja niistä saadut mielikuvat. (Vuorinen 1997, 129–130.)

Lapsuuden aikana ympäristöltä saadut signaalit vaikuttavat itsetuntoon ja täten minäkuvaan. (Heikkilä & Heikkilä. 2005, 127; Ruoppila 1995, 160.) Lapsella voi olla suojaavia tekijöitä, jotka tukevat hänen minäkehitystään. Sosiaalinen kyvykkyys on yksi näistä tekijöistä. Ongelmanratkaisukyky on tärkeä, kun lapsen tulee hahmottaa tilanteita ja kyetä suunnittelemaan tulevaa. Ennakoimalla ja järkeistämällä lapsi kykenee suojaamaan itseään ympäristöstä tulevilta uhilta. Minän vahvuus on avuksi torjuessa ympäristöstä tulevia kielteisiä viestejä. Hyvillä mielikuvilla itsestä on mahdollinen yhteys myönteiseen minäkuvan kehitykseen, huonoilla kielteiseen minäkuvan kehitykseen. (Vuorinen 1995, 52–53.) Yhteyden kokemisen onnistuminen auttaa hahmottamaan elämän kokonaisuuden mielekkäänä (Broberg, Almqvist & Tjus 2005, 84-8

4.3 Vertaisryhmän merkitys lapselle

Toverisuhteiden ja ystävyssuhteiden teemaa käsitellään sadussa. Sadussa ystävyssuhde sitoo koko toveriryhmää. Sadun hahmot ilmaisevat välittämistä toisistaan ja ryhmässä jokaisella on turvallinen ja rakastettu olo. Sadussa hahmot toimivat ryhmässä, koska määrittelemällemme ikäryhmälle ominaista on sosiaalisten suhteiden laajeneminen ja toimiminen vertaisryhmässä, jonka toimintaa ei aikuinen koko ajan ohjaa.

Lapsen vertaissuhteilla tarkoitetaan suunnilleen samalla sosiaalisella, emotionaalisella tai kognitiivisella kehitystasolla olevia lapsia. Vertaiset eivät välttämättä ole täsmälleen samanikäisiä, mutta samaa ikäluokkaa. Lapsen vanhetessa vertaissuhteet tulevat tärkeämmiksi. Vuorovaikutuskumppani muuttuu aikuisesta tasavertaiseksi kumppaniksi. Toveriryhmässä lapsi saa tunteen kuuluvuudesta ja kumppanuudesta Ystävyssuhde on erityinen

vertaissuhde, jonka tärkein ominaisuus on vastavuoroisuus ja molemminpuoliset myönteiset tunteet (Poikkeus 1995, 122-123; Salmivalli 2000, 15 35.)

Keskilapsuudessa opitaan käyttäytymisen normeja ystävyssuhteissa. Tähän ikävaiheeseen liittyy myös lapsen halu miellyttää vertaisiaan. Lapsi on tarkka kielenkäytöstään ja käyttäytymisestään. Ryhmässä toimiminen ja ystävyssuhteet ovat tärkeitä. Ystävyssuhteissa lapset voivat harjoitella taitoja, joita tarvitaan myöhemmissä läheisissä suhteissa, kuten parisuhteissa. Ryhmään kuuluessa lapsi voi harjoitella taitoja, joita hän myöhemmin tarvitsee toimiessaan yhteiskunnassa. (Salmivalli 2000, 37–38.) Vertaisryhmä on Harrisin ryhmäsosialisaatioteorian mukaan merkittävin tekijä, jossa lapsen sosialisatio ja persoonallisuuden kehittyminen tapahtuu. Lapsi sosialisoituu kodin ulkopuolella vertaisryhmässä. (Salmivalli 2000, 165–166.)

4.4 Perhesuhteiden ja isyyden merkitys kehityksessä

Perheen ja vanhemmuuden merkitys näkyy tuotteessa perheen tukena lasten erilaisissa ongelmissa ja heidän kohdatessaan pelkoja. Turvallisuuden tunteen luominen on tärkeä osa lapsen ongelmien ja pelkojen käsittelyä. Perheellä on suuri vaikutus tämän toteutumisessa. Vaikka sadussa vanhemmat eivät ole mukana itse seikkailulla, vaikuttaa perheen tuoma turva taustalla. Sadussa otetaan esille tämä teema, koska tuote korostaa perheen tärkeyttä tässä ikäryhmässä. Myönteinen isähahmo tarinassa kuvaa isän tunteiden näyttämistä ja osallisuutta. Sadun hahmo, joka pohtii isähahmoa, oppii hakemaan turvaa myös uudesta isästä, ei vain äidistä.

Perhe määritellään tavallisesti perhesuhteiden kokonaisuudeksi. Yhteisessä taloudessa asuvilla henkilöillä saattaa olla erilaisia perhesuhteita ja erilaisia elintasoja. (Sevon & Notko 2008, 72–73.) Perhesuhteista vanhemmuuteen liittyy arkista huolenpitoa, hoivaa ja vastuuta. Vanhemmuuteen kuuluvaa hoivaa voi perheen lapsille tarjota hoivasuhteessa yhtäläillä isä kuin äiti (Sevon & Notko 2008, 34–35.) Suomalaisessa vanhemmuus- ja kasvatuskulttuurissa isä

koetaan etäisenä kasvattajana ja ensisijaisesti korostetaan äitiyttä. Miehiltä odotetaan kuitenkin nykyisin yhä enemmän tunteiden osoittamista ja osallisuutta. (Sevón & Notko 2008, 169–184.)

Isyyden muotoja voidaan määritellä useita. Biologinen isyys määritelmänä liittyy lapsen omaan isään ja tämän kanssa elämiseen. Adoptiolapsista moni ei kuitenkaan asu biologisen isänsä kanssa. Sosiaalinen isyys liittyy arjen jakamiseen ja asumiseen lapsen kanssa. Tässä isyyden muodossa huolenpidon, hoivan ja ajan tarjoaminen lapselle on olennaista. Psykologinen isyys liittyy kiintymykseen ja tunnepohjaisuuteen isyyteen. Tämä määrittyy usein lapsen kautta, sillä lapsi itse määrittelee, ketä hän pitää isänään. Tähän liittyvät lapsen kokemukset siitä, kuka tarjoaa hänelle turvaa ja kenellä on kasvatukseen liittyvää auktoriteettia. Mies voi itse arvioida psykologista isyyttä omien tunnepohjaisten merkitysten, lapseen hoivan, auttamisen, suojelun ja tukemisen kautta. Psykologisen isyyden onnistuessa kumpikin kokee aitoa iloa yhteisestä vuorovaikutuksesta ja lapsi kykenee turvallisesti luottamaan isäänsä. Isää ja lasta tulee yhdistää myös moraaliset ja tiedolliset kysymykset, mikä varmistaa laajemman yhteyden. (Huttunen 2001, 62- 65.)

4.5 Voimauttaminen menetelmänä

Voimauttamisesta (empowerment) ei ole olemassa yhtenäistä määritelmää (Mäkinen, Raatikainen, Rahikka & Saarnio 2009, 132). Voimauttaminen ei ole valmis tuote, jota voidaan tarjota toiselle. Jokainen henkilö itse työstää omaa voimaantumisprosessiaan. (Heikkilä & Heikkilä. 2005, 28–30.)

Adams (2008) määrittelee empowermentin yksilöiden, ryhmien tai yhteisöjen kyvyksi kontrolloida olosuhteitaan, käyttää valtaa ja saavuttaa päämääriään. Siihen liittyvät myös prosessit, joiden avulla ihmiset voivat joko yksin tai yhdessä auttaa itseään ja toisia maksimoimaan elämänlaatuaan. (Mäkinen ym. 2009, 132.)

Sosionomin työssä peruskäsityksenä on, että jokaisella ihmisellä on mahdollisuus etsiä ja löytää ratkaisuja omiin ongelmiinsa. Sosionomi työssään pyrkii voimauttamaan asiakasta, jotta tämä löytäisi omat voimavaransa.

Voimauttamisen teema on osa tuotetta, sillä se on keskeinen sosiaalialan asiakastyön käsite (Mäkinen ym. 2009, 132). Työntekijä yhdessä asiakkaan kanssa työstää voimaantumisprosessia. Kirjallisuudessa voimaantuminen nähdään prosessina ja lopputuloksena. (Mäkinen ym. 2009, 134–135) Tuote tavoittelee lapsen voimaantumisprosessin herättelyä yksilötasolla.

Tuotteessa nousee esiin voimauttavia teemoja. Voimauttava kirjoitus voi antaa lukijalleen tunteen siitä, että hän ei ole yksin tilanteessaan. Voimattu tarina kertoo lukijalle tärkeästä aiheesta, tilanteesta, tunteista tai ongelmasta sekä antaa lukijalleen samaistumisen mahdollisuuden. (Kajo & Transtukipiste i.a.) Tuote esittelee erilaisia voimauttavia elementtejä pitkin sadun tarinaa. Sadun hahmot ovat erilaisia persoonia ja omaavat erilaisia haasteita, lapsi voi näin löytää helpommin samaistumisen kohteita. Hahmojen toimiminen ryhmässä luo kuvaa lapselle siitä, ettei hän ole yksin tilanteessaan. Erilaisin tavoin adoptoidut hahmot luovat myös lapselle tunnetta siitä, että adoptio on käsitteenä laaja. Adoptio voi olla monin tavoin tapahtuvaa toimintaa mutta silti tunteiden ja kokemusten kautta ihmisiä yhdistävää. Erilaiset mahdollisuudet liittyen uuden isähahmon hyväksymiseen, kielitaidon kehittymiseen ja biologisten vanhempien tapaamiseen, herättävät ajatuksia liittyen asioihin joita lapsi haluaa saavuttaa joku päivä. Satu herättää ajatuksia näistä mahdollisuuksista ja tukee rohkeutta saavuttaa nämä asiat myöhemmässä vaiheessa.

4.6 Sadun merkityksiä lapselle

Saduilla on useita tarkoituksia, jotka liittyvät monien osa-alueiden kehitykseen lapsella. Sadun tarkoitus on houkutella lasta samaistumaan ja laukaista tunnereaktiota. Heikkilä-Halttusen mukaan tarinan peitettyjen elementtien tulkitseminen voidaan rinnastaa itsensä löytämisen prosessiin. (Heikkilä-Halttunen 2011, 255.) Lapsi päättää itse sen, missä iässä tietty satu on tärkeä hänelle. Tämä on hyvin yksilöllistä. Kirjallisuus etäännyttää lapsen pelottavista asioista, ja näin hänelle on helpompaa tarkastella niitä. Sadun tulee ylläpitää lapsen mielenkiintoa, huvittaa ja herättää uteliaisuutta. Lisäksi sen tulee

koskettaa lapsen tunteita ja kohdentaa hänen pelkojaan sekä antaa ratkaisuehdotuksia. (Bettelheim 1984, 11, 26.)

Lapselle tyypillisiä pelkoja ovat synnynnäiset pelot ja tiettyihin ikäkausiin liittyvät kehitykselliset pelot. (Mäki & Arvola 2009, 66.) Lapsi kykenee tarinan kautta myös pelkäämään turvallisesti, sillä sadun avulla hän voi etsiä rajojaan ottaen selvää, mihin uskaltaa. Uskaltamalla ylittää rajoja lapsi valmistautuu oikeisiin pelottaviin tilanteisiin, joita tulee tulevaisuudessa. (Ylönen 2000, 28–29.) Pelkojen käsittely tulee tehdä lastentahtisesti. Tämä tarkoittaa asioiden, ilmiöiden ja tunteiden nimeämistä. Saduissa pelko myös konkretisoidaan, kohdataan ja voitetaan. Lasta lohduttaa saduissa myös kokemus siitä, että muutkin pelkäävät samoja asioita kuin lapsi. Lapsi ei koe näin olevansa pelkoineen yksin tai poikkeava. (Heikkilä-Halttunen 2011, 159)

Adoptiolapsilla saattaa olla erilaisia vaikeita kokemuksia ja muistoja liittyen lapsuuteen. Sadun kautta voidaan käsitellä myös näitä traumaattisia pelkotiloja turvallisella tavalla. (Mäki & Arvola 2009, 66.) Erilaiset salaisuudet ja puhumattomuus liittyvät näihin kokemuksiin. Vaikeita kokemuksia on mahdollista ehkäistä kieltämällä, torjumalla tai poistamalla tietoisuudesta. Tunne-eristämisessä tunne eristetään pois ikävästä tapahtumasta, jonka lapsi on kokenut. Tällöin lapsi voi kokea unohduksia, jolloin omaan muistiin ei pääse käsiksi.

Muistojen katoaminen voi liittyä myös torjuttuihin muistoihin, tällöin tietystä ajanjaksosta tai henkilöstä voi kadota muistoja. Torjutut asiat ovat yleensä hyvin syvällä muistissa ja niihin voi olla vaikea saada yhteyttä. Unohtamiseen voidaan liittää myös puhumattomuus, joillekin kokemuksille ei välttämättä löydy heti sanoja. Torjuttu kokemus voi ilmetä myös pelkona tai jonkin asian välttämisenä. Jotkin asiat voivat vaikuttaa muistin palautumiseen, esimerkiksi tilanteen kokeminen, joka tiedostamattomasti muistuttaa alkuperäistä unohdettua tapahtumaa. Muistin palaututtua mieleen voi tulla yllättävä kuva, joka liittyy jollain tavalla tilanteeseen. (Kyläinpää-Suontausta 2008, 138-144.)

5 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS, TAVOITTEET JA LAATUKRITEERIT

Opinnäytetyön, johon liittyy tuote, tavoitteita jaetaan yleisesti ottaen toiminnallisiin ja oppimistavoitteisiin sekä tulostavoitteisiin. Toiminnalliset tavoitteet jaetaan lisäksi lyhyen, keskipitkän ja pitkän aikavälin tavoitteisiin. (Jämsä & Manninen, 51.)

Opinnäytetyön tulostavoite on valmistaa voimauttava, adoptiota ja sen eri muotoja lapselle esittelevä satukirja. Satukirjassa painotetaan lapsen minäkehitystä, käsitellään teemoja vanhemmuudesta ja pelkojen kohtaamisesta ja pyritään tuomaan esiin voimauttavia elementtejä. Satukirjan tavoitteena on tukea lapsen minän kehittymistä. Lapselle tarjotaan mahdollisuus peilata itseään tarinan hahmoihin ja pohtia tapahtumia. Hahmojen kohtaamat haasteet tarinassa voivat auttaa lasta kehittymään ja näkemään itsensä eri valossa. Toisena tavoitteena on esitellä lapsille adoption eri muotoja erilaisten perheiden kautta. Satukirjan tulee olla selkeä, kiinnostava ja tehty lapsilähtöisesti.

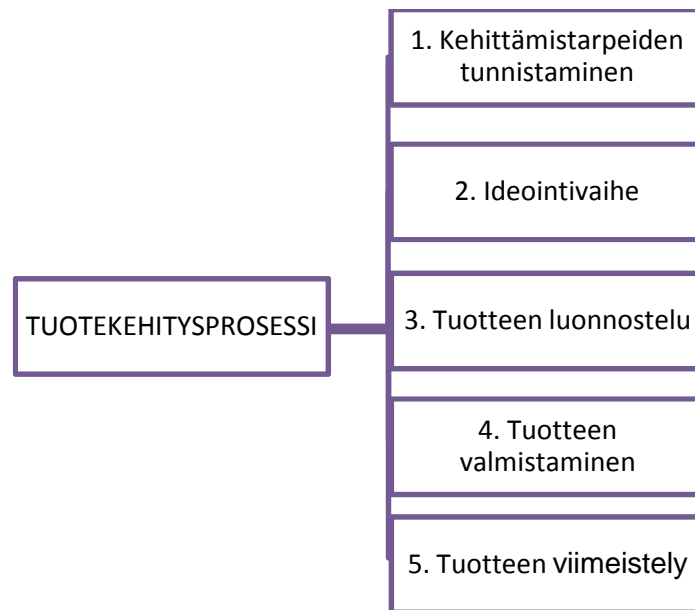
Toiminnallinen tavoite on saada satukirja Pelastakaa Lapset ry:n adoptiotoiminnan käyttöön. Tavoitteena on tarjota Pelastakaa Lapset ry:lle materiaali, jonka he voivat jakaa adoptioasiakkaille kotiin vietäväksi. Satukirja voi tarjota vanhemmille luonnollisen tavan ottaa adoptio puheeksi lapsen kanssa kotona. Pitkän aikavälin tavoite on, että Pelastakaa Lapset ry ottaisi satukirjan vakituiseksi työvälineeksi adoptiotyössä. Satukirjasta tulisi tuttu työväline, jolla autettaisiin ammattilaisen ja asiakkaan vuorovaikutusta.

Opinnäytetyön päätarkoituksena on, että Pelastakaa Lapset ry saa käyttöönsä toimivan tuotteen, jonka he voivat jakaa adoptioasiakkailleen mukaan. Tuotetta on tarkoituksena käyttää adoptioprosessin eri vaiheissa, erityisesti jälkihuollossa. Tarkoituksena on tuottaa itse kirjoitettu ja kuvitettu satukirja lapsille, jotka ovat eri tavoin adoptoituja.

Sosiaali- ja terveysalan tuotteiden laadusta ovat kiinnostuneita niin asiakkaat, ammattilaiset, kuin muutkin alan asiantuntijat. Käyttäjälle laadukas tuote tarkoittaa sitä, että tuote vastaa hänen tarpeitaan ja tyydyttää hänen ennakkoodotuksiaan. Laadukas tuote mainostaa itse itseään. Tuote, jolla on korkea laatu myös kerää vähän kielteistä palautetta. (Jämsä & Manninen 2000, 127.) Stakes on laatinut sosiaali- ja terveysalalle laadunhallinnan sisältöä ja järjestämistä koskevan suosituksen. Suosituksella pyritään takaamaan laadun toteutuminen sosiaali- ja terveysalan työssä. Tuotteistamisessa laatua tarkkaillaan ja pyritään ylläpitämään ottamalla huomioon kaikki laatuun vaikuttavat osatekijät. (Stakes 2008) Tuotteen vastaavuus ennakkoodotuksiin varmistetaan laadunvarmistuksella. Laadunvarmistuksessa käytetään laadunmittausta, jolla määritetään laatuksiteerien arvot. Näitä arvoja verrataan asetettuihin laatuvaatimuksiin. (Jämsä & Manninen 2000, 133–135.)

Tuotteelle asetettuja laatuksiteereitä ovat lapsilähtöisyys, tuotteen kestävyys, käytettävyyys, esteettisyys ja sen sopivuus kohderyhmälle. Tuotteistamisen laadun määritelmää tuli tarkastella asiakkaan ja ammattilaisen näkökulmasta. Painopisteenä oli asiakaslähtöisyys. Tavoitteena oli ylläpitää laatua testaamalla tuotetta mahdollisimman paljon kehittelyvaiheessa. Testausympäristö koitettiin löytää mahdollisimman läheltä tuotteen oikeaa käyttöympäristöä. Tuotteesta kerättiin asiakasryhmätestauksen lisäksi palautetta myös adoptiotyön sosiaalityöntekijöiltä.

6 TUOTEPROSESSIN KUVAUS

KUVIO 1. Tuotekehitysprosessi

Opinnäytetyön työskentely tapahtui tuotekehitysprosessina. Opinnäytetyön tuotekehitysprosessi alkoi kehittämistarpeiden tunnistamisesta. Kehittämisehdotus tuli toimeksiantajalta Pelastakaa Lapset ry:ltä. Heillä oli tarve tietynlaiselle tuotteelle. Opinnäytetyön suunnittelu jatkui ideointivaiheella syksyllä 2011. Tässä vaiheessa idea satukirjasta adoptoiduille lapsille kehittyi. Ideointivaiheen lopulliset rajaukset kohderyhmään tehtiin vasta loppukeväästä 2012. Produktiota varten tuli tutustua kattavasti aiheeseen liittyviin tutkimuksiin, kaupalliseen tarjontaan ja Pelastakaa Lapset ry:n omaan materiaaliin.

Tuotteen kehitysprosessin kolmas vaihe oli tuotteen luonnostelu. Teemaa ja sadun tunnelmaa tuli pohtia ja rakentaa tarinaan. Kuvituksia luonnosteltiin, ja sadun rakenne alkoi muodostua. Opinnäytetyön suunnitelma tuli valmistaa. Suunnitelmasta keskusteltiin yhdessä yhteistyökumppanin kanssa. Tuotteen teoreettista viitekehystä tuli hahmotella ja lisätä satuun liittyviä teemoja. Metodi-kirjallisuuteen tuli tutustua liittyen tuotteen tekemiseen. Projektin aikataulutusta, mahdollisia kustannuksia ja riskejä tuli arvioida.

Prosessin neljäs vaihe oli itse tuotteen valmistaminen. Sadun tarinan tuli valmistua toukokuuhun 2012 mennessä. Tarinaa tehtäessä koimme haasteita, kun tarinan valmistumisen aikataulu venyi loppukesään 2012. Kuvitus kuitenkin valmistui nopeasti loppukesän 2012 aikana suunnitelmien mukaan. Tarinan kertomusta ja kuvitusta esiteltiin yhteistyökumppanille, joka teki kertomukseen korjausehdotuksia. Painatukseen käytettiin ulkopuolista alan palveluyritystä, jonka avulla valmistettiin laadukas tuote. Tuotteesta tehtiin useampi vedoskappale. Satukirjan ollessa vielä tekovaiheessa, tuli teoreettista tietoa kerätä raporttiosaa varten.

Prosessin viides vaihe oli tuotteen viimeistely. Sadun kieliasua korjattiin ja paranneltiin tuotteen asettelua, näin varmistettiin tuotteen laadun toteutuminen. Satukirjan valmistumisen jälkeen raporttiosan viimeistelyä tuli jatkaa ja testauttaa tuotetta. Tuotetta testattiin päiväkodeissa lukemalla tuotetta ikäryhmään kuuluville lapsille ja sen jälkeen kysymällä lasten mielipidettä sadusta. Tässä vaiheessa tuote arvioitiin ja kerättiin palaute yhteistyön onnistumisesta. Lisäksi arvioitiin raporttiosan onnistumista ja koko opinnäytetyöhön liittyviä haasteita. Opinnäytetyön raportti ja tuote valmistuivat suunnitelman mukaan lokakuun lopulla 2012.

Tehtäessä tuotetta sosiaali- ja terveysalalle on siinä omia erityisiä piirteitä. Työssä käytettävä tuote tulee lähes aina ammattilaisen ja asiakkaan välisen vuorovaikutuksen välineeksi. Tuotteilla tavoitellaan asiakkaan elämänhallinnan, terveyden ja hyvinvoinnin edistämistä. (Jämsä & Manninen 2000, 24.) Opinnäytetyölle, johon liittyy konkreettinen tuotteen tekeminen, kuten satukirja. Kohderyhmän ja tavoitteiden sekä päämäärien asettelu on tuotteen aloitukselle olennaista. Tuotteen käyttäjäryhmää tulisi pohtia myös tuotetta tehdessä, jotta asiasisältö olisi heille sopivaa. (Vilkka & Airaksinen 2003, 39.)

Tuotteen käyttöympäristöä ja tuotteen sopivuutta siihen tulee myös tarkastella. Kuvien ja tekstin tulee olla yhteydessä toisiinsa ja sisällön tulee olla helposti ymmärrettävää. Tuotteen tulee olla myös yksilöllinen ja houkutteleva sekä erottua persoonallisesti muista tuotteista. Tuotteen muotoa tulee myös määritellä. Muotoon liittyy tuotteen toteutustapa, koko ja paperilaatu.

Toteutustapa voi liittyä kansion kokoamiseen, sähköiseen muotoon laittamiseen tai painotuotteen tekemiseen. Työn laajuus ja kustannukset ovat myös asiaan liittyviä aiheita. (Vilkka & Airaksinen 2003, 51–53.)

Tuote painatettiin Oulun Multiprintissä. Materiaaliksi tuli kestävä 130 grammainen Galerie art silk-paperi ja kannet tehtiin yhä paksummasta 250 grammaisesta Galeria art silk-paperista. Vihkon kooksi tuli A5 ja sidontatyylinä käytettiin vihkostiftausta. Tekstit ja kuvat sommiteltiin Microsoft Word-ohjelmalla ja käytettiin kirjaittoasetusta. Fontiksi valittiin Times New Roman, koska se on selkeä ja helppolukuinen. Fontin koko on 14, jotta teksti olisi tarpeeksi suurta ja näin vanhempien olisi helppo lukea tekstiä

6.1 Sadun tarinan rakentuminen

Saduissa kertomuksen alkupuolella esitetään yleensä ongelma, joka on tarinassa ratkaistava. Se voi olla tehtävä tai tapahtuma, joka liittyy tarinan aiheeseen. Kerronnan edetessä olennaista on, että päähenkilö oppii omista ja toisen kokemuksista. (Ylönen 2000,12.) Saduissa on myös tavallisesti kriisi, jonka jälkeen ongelmat ratkeavat. Kriisin jälkeen tapahtuu usein muutos, joka on välttämätön vaikeuksien voittamiselle ja onnistumiselle. Lopussa voidaan palkita hyvyydestä. Sadun rakenteessa voidaan käyttää jaksotusta. Jaksotuksessa ensimmäisenä esitetään tarinassa ongelma, jonka jälkeen tarinassa esiintyy auttajia ja esteitä. Tämän jälkeen sadun hahmot oppivat jotain. Sen jälkeen usein ilmenee kriisi, joka johtaa ratkaisuun, jonka jälkeen päähenkilön elämässä tapahtuu muutos parempaan. Tämän jälkeen päähenkilö usein hyväksytään ja häntä rakastetaan. (Ylönen 2000, 13- 14.)

Sadun kehittäminen alkoi adoptiotyön kirjoihin tutustumalla. Tuotteen kehittämiseksi tuli keskustella Pelastakaa Lapset ry:n työntekijän kanssa teemoista, joita hän halusi tarinaan. Minäkehityksen ja adoption eri muotojen esittäminen valikoitui kummankin osapuolen mielestä tärkeäksi teemaksi tuotteessa. Ikäryhmän rajausta, tuotteen muotoa, materiaalien valintaa, sekä tuotteen teon työjako oli tärkeä osa tuoteprosessia.

Tuotteeseen liittyvästä sadusta syntyi erilaisia versioita ja olennaista oli hioa siinä eri teemojen näkyvyyttä. Satuun tuli myös voimauttavia elementtejä ja kohtia, jotka koskettavat lasta, sellaisia jotka herättelevät mahdollisia muistoja tai antavat yleisesti toivoa lapselle. Sadun sisältö muodostui erilaisten perheiden kautta tarinan kuvaamisesta, tämä ajatus syntyi yhteistyöhenkilön kautta. Tuotteen tarkoitus oli kuvata erilaisia haasteita, joita adoptiolapsi saattaa kohdata, tähän erilaiset perheet sopivat hienosti. Satuun luotiin hahmoja, joista kaikki ovat adoptoituja ja ystäviä keskenään. Sadussa on olennaista kuvata kuinka he saavat vertaistukea toisistaan, sillä he ovat saman ikäisiä ja ovat kokeneet adoption. Aarrejahti kuvaa seikkailua, joka herättää lapsen mielenkiinnon ja tekee tarinasta lapsille viihdyttävän.

6.2 Sadun kuvitus

Kuvituksen luominen aloitettiin sadun valmistuttua. Kuvituksen tehtävänä on muuttaa sanoilla ilmaistu tarina kuviksi (Launis, 2001, 95). Päähahmoja tuli hahmotella etukäteen, mutta valmiita kuvia ei voinut vielä tehdä, koska satu kuvailee hahmoja ja ympäristöjä. Kuvitus luo vuorovaikutusta ja antaa lapselle aktiivisen roolin. Kuvituksen tehtävänä on vahvistaa tarinan luomia mielikuvia. Kun tarinan teksti liikkuu lineaarisessa aikajärjestyksessä, kulkee tarinan kuvitus syvyysuunnassa. (Launis, 2001,69). Kuvat luotiin tämän periaatteen mukaan tukemaan valmista satua siten, että lapset voisivat niistä seurata tarinaa ja inspiroitua. Kuvat kertovat suoraan asioita, joita kerrotaan sadun tarinassa, esimerkiksi surullinen hahmo apean näköinen myös kuvissa. Kuvat syventävät tarinaa kertomalla asioita, joita ei ole tekstissä, esimerkiksi, missä tavarat ovat, minkä näköistä metsää kylän ympäristössä on ja minkä näköisiä sivuhahmot ovat. Kuvat antavat lapselle mahdollisuuden elää kertomuksen vaiheet omilla ehdoillaan ja houkuttelevat lukemaan tarinan uudestaan (Launis, Mika. 2001, 75)

Kuvituksessa tekniikkana käytettiin akvarellivärikyniä. Hahmot hahmoteltiin ensin lyijykynillä paperille, sen jälkeen tussitettiin, jonka jälkeen hahmot

väritettiin akvarellikynillä. Akvarellikynillä saatiin aikaan vesivärimäinen vaikutelma kuviin. Valmiit kuvat skannattiin kuvatiedostoiksi. Kuvien väritys oli valmiiksi hyvä, joten erillistä muokkaamista ei tarvittu. Kuvissa innoituksena toimi oma mielikuvitus. Tuotteessa käytettiin kissahahmoja, sillä usein eläinhahmot ovat turvallisia ja lähestyttäviä. Sadun etukannessa on kuva, jonka tarkoituksena on houkutella lukija kirjan pariin. Kansikuva antaa tarinalle positiivisen sävyn ja esittelee päähahmot lapsen mielikuvitukselle. Takakannen kuvassa on kartta ja kuva, jonka sadun hahmo saa äidiltään. Kartan päälle asetettu kuva viittaa tulevasta seikkailusta, jolle hahmo seuraavana voi lähteä. Tämä tuo sadulle jatkuvuuden mahdollisuuden.

6.3 Sadun hahmojen merkitys

Sadussa on neljä päähahmoa: Maru, Miki, Justus ja Lilli. He ovat keskenään ystäviä, ja heidän toverisuhdettaan käsitellään sadussa. Sadussa käsitellään myös heidän perhesuhteitaan ja jokaiselle hahmolla on omanlaisensa perhe. Sadun hahmojen on tarkoitus olla lapsille helposti lähestyttäviä.

Maru on tullut ulkomaisen adoption kautta Kissalankylään. Marun hahmo käsittelee sadussa ongelmaa, joka liittyy itsensä tuntemiseen. Maru ei muista kaikkia asioita elämästään. Myöhemmin sadussa selviää, ettei hän ei muista omia biologisia vanhempiaan. Sadussa Marun adoptioäiti näyttää Marulle kuvan tämän vanhemmista, ja Maru alkaa pikkuhiljaa muistaa omia lähtökohtiaan.

Mikin hahmo on kokenut sadussa perheensisäisen adoption. Tarinassa Mikin äiti on löytänyt uuden puolison ja Miki totuttelee elämäänsä uuden isähahmon kanssa. Tarinassa Miki alkaa luottaa uuteen isäänsä ja rakastaa häntä. Mikillä on myös tarinassa pelkoja, joissa hän saa apua uudelta isältään ja ystäviltään

Justus on Marun tavoin ulkomaisen adoption kautta perheeseen otettu. Justuksen hahmo ei ole puhunut ollenkaan tultuaan Kissalankylään. Tarinassa kerrotaan, kuinka Justus ystävineen löytää ”puhelippaan”, ja tämän jälkeen Justus alkaa löytää oman äänensä. Ystävät auttavat Justusta ja tämä pikkuhiljaa rohkaistuu puhumaan.

Lilli on tullut äidilleen kotimaisessa adoptiossa. Lilli ei ole tottunut miehiin, sillä hänellä ei koskaan ole ollut isää tai veljiä. Lilli on ollut pienenä pelokas, mutta sadun tapahtuman aikaan Lilli on rohkea ja johtajahahmo ystävyksien ryhmässä. Lillin hahmo on kertomus, jossa pelokas lapsi on löytänyt oman rohkeutensa ja auttaa nyt ystäviään kohtaamaan omia pelkojaan.

7 OPINNÄYTETYÖN ARVIOINTI

7.1 Asetettujen tavoitteiden toteutuminen

Opinnäytetyön tuoteosalle asetettiin tulostavoite, joka tavoitteli voimauttavan, adoptiota ja sen eri muotoja esittelevän satukirjan valmistamista. Tulostavoite täyttyi ja tuote vastasi suunniteltuja tavoitteita. Lyhyen aikavälin toiminnallisena tavoitteena oli saada tuote Pelastakaa Lapset ry:n ammattilaisten käyttöön adoptioasiakastyöhön. Tämän tavoite täyttyi ja tuote on Pelastakaa Lapset ry:n käytössä, jossa sitä jaetaan adoptioasiakkaille.

Pitkän ajan tavoitteena on vakinaistaa tuote Pelastakaa Lapset ry:n käytössä. Tämän tavoitteen toteutumista on vaikea arvioida tässä vaiheessa, sillä tuote on ollut niin lyhyen ajan Pelastakaa Lapset ry:llä koekäytössä. Tuote on toimitettu tulostusvalmiina versiona yhteistyökumppanillemme, joka mahdollistaa sen, että Pelastakaa Lapset ry voi tulostaa satukirjaa omaan käyttöönsä lisää tarpeen vaatiessa.

Tuotteen ensimmäinen laatukriteeri oli lapsilähtöisyys. Palautteen mukaan tämä laatukriteeri täyttyi. Kuvitus on lapselle mieleenpainuvaa ja tarina kiinnostava. Toinen laatukriteeri oli tuotteen sopivuus ikäryhmälle. Ikäryhmä on rajattu tarkoituksen mukaisesti. Palautteesta käy ilmi, että satu sopii ikäryhmälleen pituudeltaan ja haastavuudeltaan. Tuotteen laatukriteerit kestävyydestä ja käytettävyydestä näkyvät ratkaisuissa tuotteen toteutuksesta. Päätös painattaa tuote ammattilaisilla lisää tuotteen kestävyttä. Sivut ovat laadukkaita ja tuote on sopiva lapsiperheiden käyttöön. Viimeinen laatukriteeri oli tuotteen esteettisyys. Sadun asetteluun ja kuvien laatuun käytettiin aikaa. Jokaisen sivun asettelu on huolella suunniteltu. Kuvituksessa on huomioitu vaihtelevuus ja kuvat on pyritty asettelemaan esteettisellä tavalla.

7.2 Tuotteen testaus ja arviointi

Palautetta tuotteesta kerättiin yhteistyökumppanilta, joka koki tuotteen voimauttavana. Hän koki tulleen sadusta hyvälle mielelle, ja tarinan päätös oli hänen mielestään myönteinen ja ihana. Sadun perheillä oli hauskoja nimiä, kuten Mourulat ja Turisijat. Tekstiä oli elävöitetty mielenkiintoisesti, kuten erään kissan kuvailtiin omaavan turkki, jonka raidat olivat karanneet kiemuroille. Yhteistyökumppanin mielestä nämä asiat tekevät sadusta erityisen ja viihdyttävän. (Matinlassi-Röntynen, Seija henkilökohtainen tiedonanto 8.10.2012) Sadun lopetus on koettu erityisen hienoksi, koska se antaa viittauksia adoptiotaustan selvittämiseen. Saamamme palautteen mukaan yhteistyökumppanimme on erittäin tyytyväinen tuotteeseen eikä muuttaisi sitä mitenkään. Puute, joka nousi esille, oli aikataulutuksen tiukkuus tuotteen testausvaiheessa. Koska tuotteella ei ole kovin laaja käyttäjäryhmä, oli tuotteen testaus vaikea toteuttaa nopealla aikataululla. Saamamme palaute rajoittui alan ammattilaisten palautteeseen ja yhden adoptioperheen palautteeseen.

Tuotetta testattiin Pelastakaa Lapset ry:n adoptioasiakkaalla.. Yhteistyökumppani antoi satukirjan adoptioperheelle, ja vanhemmat kertoivat, miten lapsi oli suhtautunut satuun. Tuotteen testauksessa kävi ilmi, että tuote vastaa laatutavoitetta. Lapsi jaksoi kuunnella sadun ja piti siitä. Lapsi huomasi sadusta myös hauskan yksityiskohdan. Sadussa poikakissat heittävät kiviä ikkunaan, kun yrittävät saada ystävänsä leikkimään heidän kanssaan. Adoptioperheen äidin kommentti tarinan lukemisen jälkeen oli: tyttö oli kiinnittänyt huomiota siihen, että toiset heittelivät sadussa kiviä ikkunaan, ja kauhistunut siitä, ettei niin saa tehdä. (Matinlassi-Röntynen, Seija henkilökohtainen tiedonanto 8.10.2012) Oikean ja väärän erottaminen on tärkeää lapselle ja on hyvä, jos tarina herättää ajatuksia myös tästä näkökulmasta.

Arviointiin tuli saada kokemuksia sadun sopivuudesta ikäryhmälle ja siksi testaus tapahtui kuusivuotiaiden lasten parissa. Tavoitteena oli saada palautetta kuvituksesta ja tarinasta, sekä sadun kiinnostavuudesta ja siitä, mitä ajatuksia satu herättää lapsissa. Tuotetta testattiin Allinpuiston päiväkodissa

kuusivuotiaiden ryhmässä. Satu luettiin henkilökohtaisesti neljälle lapselle, heitä oli kaksi tyttöä ja kaksi poikaa. Alussa heräsi kysymys, olivatko lapset kuulleet adoptiosta aikaisemmin. Lapset eivät kuitenkaan esittäneet kysymyksiä, kun lukijat kertoivat lyhyesti mitä adoptio tarkoittaa, ja että tämän kirjan kissat ovat adoptoitu. Lapset jaksoivat kuunnella sadun kerralla. Loppua kohti lapset alkoivat väsähtää, mutta jaksoivat silti kuunnella viimeiseen lauseeseen asti.

Lapset kokivat sadun aika pitkäksi. Kysyessä mitä heille jäi mieleen tarinasta, muutama vastasi, ettei jäänyt mitään mieleen. Heiltä kysyttiin myös kuvista, ja lapset kertoivat pitävänsä niistä. Kuvien riittävydestä myös tiedusteltiin. Muutama lapsi sanoi, että kuvia olisi saanut olla vähemmän. Lapsilta tiedusteltiin syytä tähän, mutta he eivät osanneet vastata. Lapsilta kysyttiin, että saattavatko lapset kuvitella kuvat päässään, kun sulkevat silmät. Ne lapset, jotka halusivat vähemmän kuvia, myönsivät tämän. Eräs poika koki, että yksi kuva olisi riittänyt, se jäi hänen mieleensä parhaiten. Kuvassa kissat katsovat onkaloon ja kaikkien kasvot näkyvät. Poika sanoi, että kun hän sulkee silmät, hän näkee vieläkin sen kuvan.

Sadusta tiedusteltiin, mitä ajatuksia herättää, että aarretta ei löytynyt. Se oli osasta lapsista tylsää. Lapsilta kysyttiin myös, että huomasivatko he, mikä oikea aarre oli tarinassa ja puolet lapsista ilmaisi sen olleen valokuva vanhemmista. Yhden tytön mielestä olisi ollut hauskaa, jos he olisivat menneet tapaamaan oikeita vanhempia. Osan mielestä tarinassa olisi voinut olla oikea kulta-äärre. Sadun jälkeen lapset keskustelivat spontaanisti peloistaan. Pelko, liittyen hahmojen erilaisiin haasteisiin, sai lapset pohtimaan asiaa. Satu herättää keskustelua erilaisista teemoista jopa lapsilla, jotka eivät ole kokeneet adoptiota.

7.3 Opinnäytetyön luotettavuus

Toiminnallisessa opinnäytetyössä tutkimuksellinen selvitys liittyy tuotteen toteutustapaan eli aineistonkeruuseen. Tuotetta tehdessä lähdekritiikki on yksi luotettavuuteen liittyvä asia. Tekijöiden tulee pohtia mistä tiedot on hankittu, ja

tietojen oikeellisuus ja luotettavuus on varmistettava. Kaikki kerätty tieto ei ole aina ajanmukaista ja saattaa kumota aiempia viittauksia, erilaiset tiedonlähteet ovat myös toisia epäluotettavampia. (Vilkka & Airaksinen 2003, 53–57.) Raportissa tuli harjoittaa kriittisyyttä lähteiden käytön suhteen. Raporttia tehdessä tuli toteuttaa kattavaa tiedonhakua ja tarkistaa viimeisintä tietoa olevat teokset ja niiden käytettävyys. Lähdeaineistosta tulee arvioida tiedonlähteen tunnettavuuden, lähteen iän, laadun ja uskottavuuden asteen. Lähteisiin perehtyessä tulee tarkastella ilmaisun tyyliä ja sävyä, niiden avulla voi arvioida luotettavuutta ja hyödyllisyyttä omaan työhön. Lähdekirjallisuus ja taustakirjallisuus tulee myös erottaa toisistaan, lähdekirjallisuus tarkoittaa lopullisia lähteitä joihin viitataan. Näihin liittyy myös teosten lisäksi internetsivut ja muut lähteet. Suorat lainaukset vieraskielisistä lähteistä tulee suomentaa, todistaakseen ymmärtäneensä asian. Sitaatteja tulee käyttää myös harkiten ja asianmukaisesti. (Vilkka, Airaksinen 2003, 72–77, 107.)

Plagiointiin liittyy ideoiden tai ajatusten siirtämistä omiin nimiin, siihen liittyy myös epäselvät ja vaillinaiset viittaukset tekstissä. Keksityt esimerkit ja väitteet, sekä väärennetyt tulokset liittyvät myös plagiointiin. (Vilkka & Airaksinen 2003, 78.) Raportoinnissa on vaikeaa vetää raja yleisen tiedon ja erityistiedon välillä. Tämä herättää plagioinnin vaaraa tekstissä.

Luotettavuuteen liittyy myös testauksen ja tulosten ilmoittamisen asianmukaisuus. Tuotteen teossa aikataulutuksen muutokset vaikuttavat testauksen tuloksiin. Ulkopuolisten tekijöiden vaikuttaminen aikatauluun, muuttaa testauksen aikataulua ja supistaa näin kohderyhmältä saatua palautetta tuotteesta. Kohderyhmän tavoitettavuus testausta varten voi olla myös haasteellista, liittyen siihen miten kohderyhmä on rajattu. Ikäryhmän ja adoptioprosessin vaiheen määrittelyn vuoksi kohderyhmäämme on vaikea tavoittaa testauksen kannalta. Palaute yhteistyökumppanilta ja tuotteen hyödyllisyydestä lisää kuitenkin luotettavuutta tuotteen käytettävyydestä ja tarpeellisuudesta juuri adoptiotyössä.

7.4 Opinnäytetyön eettisyys

Opinnäytetyön tekemisessä tulee noudattaa sosiaalialan eettisyyteen liittyviä säädöksiä. Sosionomi on työssään sidottu näihin säädöksiin. Perimmäinen ammattieettinen säädös on apua tarvitsevien tukeminen. Eettiset periaatteet pohjautuvat ihmisarvoon, oikeudenmukaisuuteen ja syrjäytymisen ehkäisyyn. (Mäkinen ym. 2009, 186.) Eettisyys liittyy tapaan suhtautua työhönsä ja tutkimukseen kohdistuviin henkilöihin. Tämän lisäksi ongelmien käsittely on eettisyyden osa-alue. Eettinen asenne näkyy myös työn aiheen valinnassa, prosessista ja tuloksista puhuttaessa, sekä tuloksia soveltaessa. Olennaista on, kuinka edellä mainittuja asioita lähestytään työssä ja käytetäänkö eettisiä periaatteita tukemaan työvaiheita. Eettisyys näkyy myös aikataulutuksen ja sopimusten noudattamisessa, tuoteprosessissa tämä on olennainen asia. (Diakonia-ammattikorkeakoulu 2010, 11-12.)

Eettisiä kysymyksiä opinnäytetyötä tehdessä olivat sadun sisältöön liittyvät kysymykset, asiakkaiden yksityisyyden suojaaminen ja lähdekritiikki. Testauksessa tuli ottaa huomioon Pelastakaa Lapset Ry:n työntekijöiden salassapitovelvollisuus. Tuotteen tekemiseen ei kuulunut tutkimusta, joten ilman tutkimuslupaa perheiden taustatietoja ei tullut ilmi. Tuotteen testaus perheissä tapahtui yhteistyökumppanin kautta, eikä kontaktia adoptiotyön asiakkaisiin tarvinnut luoda. Tuotteen testauksen tulokset ilmoitettiin tarkasti, totuudenmukaisesti ja laaduntarkkailun huomioon ottaen.

Sadun sisältöön liittyvät eettiset ongelmat liittyivät uskontoihin tai kulttuureihin liittyviin viittauksiin. Tarinassa huomioitiin, ettei hahmojen kielestä, alkuperästä, tavoista tai ruokailuun liittyvistä asioista löytynyt luokittelevia tai loukkaavia viittauksia. Hahmoja ei luokiteltu tietyn kulttuurin tai uskonnon mukaisesti, vaan ne jätettiin lapsille avoimiksi. Tuote pohjautui aineistoon, joka tuli olla tarkasti valikoitua tavoitteiden täyttymisen vuoksi. Tuotetta tehdessä adoptiolapsen kokemusten hahmottaminen aineiston perusteella on eettisesti sensitiivistä työtä. Tuotteen tekijän ei tulisi heijastaa omia tulkintoja tai luokitella adoptiolasten kokemuksia tai tuntemuksia omien näkemysten kautta. Aineistoa tulisi tulkita suorina kokemuksina ja viittauksina adoptiolasten kokemuksista.

Sosiaalialan ammattilaisella on henkilökohtainen vastuu omista eettisistä päätöksistä. Ammattilaisella on velvollisuus kirjata ammatilliset lähtökohdat, periaatteet ja ammattikäytännöt näkyviksi, jotta niistä voidaan avoimesti keskustella ja niitä voidaan arvioida. (Mäkinen ym. 2009, 182.) Raportissa opinnäytetyöprosessin vaiheet ovat kirjattuna ja tekijät ovat tietoisia niiden sisällöistä. Epäkohdat joita on tullut vastaan työtä tehdessä on kirjattu raporttiin avoimesti.

8 POHDINTA

Adoptiotyötä voi toteuttaa sosiaalityöntekijän nimikkeellä toimiva henkilö, tämä tarkoittaa ylemmän korkeakoulututkinnon suorittanutta henkilöä. Ylemmällä korkeakoulututkinnolla tarkoitetaan yliopistoa tai ylempää ammattikorkeakoulututkintoa. Ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon lisäksi tulee olla suoritettu pääaineen laajuiset yliopisto-opinnot sosiaalityössä. (Sosiaaliportti i.a.c) Tuote on suunnattu tukemaan moniammatillisuuden näkyvyyttä työssä. Ammattikorkeakoulun vahvuus on työelämälähtöisyydessä ja työelämää tukevien tuotteiden tekemisessä. Sosiaaliohjaajien kokemus kentällä tehtävästä työstä, kontaktista asiakkaisiin ja heidän tarpeidensa tarkastelusta on tärkeä osa uusien tuotteiden kehittämistä ammatilliseen käyttöön. Yhteistyön saumattomuus eri ammattialojen kesken, sekä eri alojen tiedon yhdistyminen ammattitaidoksi, on asia johon erilaisin kehittämis ehdotuksin on pyrittävä.

Adoptiolakiin päivitettiin kohta avoimesta adoptiosta ja se tuli voimaan 1.7.2012, tämä käsittelee lapsen oikeutta pitää yhteyttä biologiseen vanhempaan. Lapsi pystyy näin tapaamaan biologista vanhempaansa ja pitämään tähän muuten yhteyttä. (Sosiaaliportti i.a.a; Ylen aamu-tv 2012.) Adoptiotyössä tuetaan lapsen mahdollisuutta saada häntä koskevaa tietoa vanhemmistaan ja vanhempia tuetaan kertomaan lapsen taustasta ja lähtökohdista, kun lapsi niistä haluaa tietää. Sosiaalialalla on tärkeää tukea adoptiolapsen mahdollisuutta vaikuttaa asioihinsa ja ammatillaiset voivat kehittää adoption jälkihuoltoa juuri lapsen näkökulmaa huomioiden. Tuotteella voidaan tukea lasta ja rohkaista kohtaamaan biologiset vanhemmat, kun lapsi on siihen valmis. Tuotteen tarjoama tieto biologisista vanhemmista liittyy käsitykseen heistä olemassa olevina henkilöinä. Toinen teema koskee mahdollisuutta tavata heidät. Nämä ovat itsessään jo isoja teemoja pienemmälle lapselle, niitä on kuitenkin helppo lähteä työstämään lapsen kehittyessä.

Lasten osallisuus pohjautuu lainsäädäntöön. Tähän nojaten teemaa osallisuudesta nostetaan esiin nykyisin eri foorumeilla. Lasten oikeuksien sopimuksen artiklan 12 mukaan lapsella on oikeus ilmaista oman

näkemyksensä lasta koskevista asioista, lapselle on annettava myös mahdollisuus tulla kuulluksi. (Unicef i.a; Sosiaaliportti i.a.b) Lasten osallisuuteen liittyy olennaisena osana lasta koskevan tiedon jakaminen lapsille heidän ymmärtämällään tavalla. Lapsille on luonnollista saada tietoa satujen ja tarinoiden kautta, näin voidaan käsitellä vaikeita teemoja luonnollisella tavalla. Lasten osallisuuden lisääminen on tärkeä teema sosiaalialalla, kuinka lasten ääntä saadaan kuuluviin eri osissa palvelujärjestelmää.

Adoptiotyössä kehittymiskohtana on jälkihuollon palvelujen kehittäminen. Vanhemmat kokivat Lehdon tutkimuksessa, että he tarvitsevat tukea ja ohjausta adoption jälkeisiin vaiheisiin. He kokivat haluavansa myös lisää tietoa adoptiosta. Adoption jälkihuollon vaihe on kriittinen vaihe lapsen kehityksen osalta. Vanhempi ja lapsi jäävät tutustumaan toisiinsa ja erilaisia kysymyksiä saattaa herätä liittyen adoptioon. Olennaista olisi tarjota tietoa lapselle ymmärrettävässä muodossa, jotta kotona olisi helpompi keskustella heränneistä kysymyksistä.

Adoptio on sensitiivinen aihe käsitellä. Tuotetta oli vaikea tehdä ilman aitoa kokemusta adoptiosta ja kosketuspintaa adoptiolapsen sisäiseen maailmaan. Tekemällä kattavaa tutkimusta liittyen lapsen kokemukseen adoptiosta, olisimme saaneet materiaalia, jonka avulla olisimme voineet luoda todellisesti lapsen näkökulmasta tehdyn tuotteen. Tämä olisi kuitenkin sisältänyt suuria eettisiä kysymyksiä, liittyen lapsen haastatteluun ja aiheen sensitiivisyyteen. Aineiston valinnassa harmillista oli, ettei sellaista tutkimusta lasten kokemuksista adoptiosta löytynyt suoraan, joka olisi hyödyttänyt tuotteemme teossa. Osa tutkimuksista ja kirjallisuudesta oli kerätty adoptoidulta aikuis- ja nuoruusiässä, mutta heidän muistelunsa lapsuuden haasteista auttoivat meitä kuitenkin muodostamaan kuvaa adoption kokemuksesta.

Palautteen kerääminen oli myös haastavaa adoptioprosessin perheiden eri vaiheiden vuoksi. Testaukseen tarvittavaa sopivaa perheen löytäminen oli vaikeaa sovittuun aikaan puitteissa, tämän vuoksi palautteen kerääminen jäi vähäiseksi. Palautetta kerättiin lomakkeella, jossa tiedusteltiin tuotteen onnistumista ammattilaisen näkökulmasta ja asiakkaiden näkökulmasta. Tuote

on rajoitettu tietylle käyttäjäryhmälle, joten palautteen saaminen jäi suppeaksi. Pidentämällä testaukseen varattavaa aikaa olisi tuotteen testauksesta saatu kattavampia tuloksia. Opinnäytetyömme jäi tässä kohtaa suppeaksi, mutta koemme kuitenkin, että tuote on onnistunut ja täyttää tehtävänsä adoptiotyön tukemisessa.

LÄHTEET

Adoptiolaki 2012/22.20.12.2012. Viitattu 5.10.2012

<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2012/20120022>

Ahonen, Timo; Lamminmäki, Tuija; Närhi, Vesa & Räsänen, Pekka 1995.

Koulunaloittaminen ja varhaiset oppimisvaikeudet. Teoksessa:
Lyytinen, Paula;

Korkiakangas, Mikko; Lyytinen, Heikki (toim.) Näkökulmia kehityspsykologiaan
– kehitys kontekstissaan. Helsinki: Wsoy, 168-187.

Bettelheim, Bruno 1984. Satujen lumous. Helsinki: Wsoy.

Broberg, Anders; Almqvist, Kerstin & Tjus, Tomas 2005. Kliininen
lapsipsykologia. Helsinki. Edita.

Diakonia-ammattikorkeakoulu 2010. Kohti tutkivaa ammattikäytäntöä. Tampere:
Juvenes print oy.

Gottberg, Eva 2011. Perhesuhteet ja lainsäädäntö. Turku: Painosalama Oy.

Heikkilä-Halttunen Päivi 2011. Minttu, Jason ja Peikönhäntä. Lasten kuvakirjoja
kipeistä aiheista. Vantaa: Hansaprint

Heikkilä, Jorma & Heikkilä, Kristiina 2005. Voimaantuminen työyhteisön
haasteena. Porvoo: WSOY.

Hermanson, Elina 2007. Lapsiperheen oma kirja: terveys syntymästä kou-
luikään. Helsinki: Duodecim.

Huttunen, Jouko 2001. Isänä olemisen uudet suunnat. Juva: Ws Bookwell Oy.

Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2009. Tutki ja Kirjoita.
Hämeenlinna: Kariston Kirjapaino Oy.

Interpedia i.a. Kansainvälisen adoption lähtökohdat. Viitattu 5.10.2012

http://www.interpedia.fi/adoptio/kansainvalinen_adoptio/adoption_lahtokohdat

Jarasto, Pirkko & Sinervo, Nina 1997. Alle kouluikäisen lapsen maailma.
Jyväskylä: Gummerus kirjapaino oy.

Jämsä, Kaisa & Manninen, Elsa 2000. Osaamisen tuotteistaminen sosiaali- ja
terveysalalla. Helsinki: Tammi.

Kaikkonen, Pauli 2004. Vierauden keskellä. Vierauden, monikulttuurisuuden ja

kulttuurienvälisen kasvatuksen aineksia. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino.

Kajo, Irene & Transtukipiste i.a.Voimauttavat tarinat. Viitattu 13.10.2012.

http://www.transtukipiste.fi/doc/VOIMAUTTAVAT_TARINAT__2_.pdf.

Karhumäki, Heli 2005. Lapsi suoraan sydämeeni – kokemuksia adoptiosta. Hämeenlinna: Karisto Oy

Karila, Kirsi; Alasuutari; Maarit, Hännikäinen, Maritta; Nummenmaa, Anna Raija; Rasku-Puttonen, Helena 2006. Kasvatusvuorovaikutus. Tampere: Vastapaino.

Kasanen, Tuula 2006. Kenen Lapsi? Keuruu: Otava.

Keltinkangas- Järvinen, Liisa 2010. Hyvä itsetunto. Juva: Ws bookwell Oy.

Kiuru, Tarja 2006. Adoptoidun paikat perheissä. – Miten adoptoitu suhteuttaa itsensä sosiaaliseen ja biologiseen perheeseensä.Tampereen yliopisto.Sosiaalipsykologian laitos.Pro-gradu. Viitattu 23.11.2012.
<http://tutkielmat.uta.fi/pdf/gradu01369.pdf>

Korenius, Suvi 2007. Lapsi ulkomailta- vanhempien rooli adoptiolapsen identiteetin kehityksessä. Helsingin yliopisto. Soveltavan kasvatustieteen laitos. Varhaiskasvatuksen koulutusohjelma. Pro gradu. Viitattu 4.10.2012
<http://www.doria.fi/handle/10024/36032>

Kyläinpää-Suontausta, Sirkku 2008. Perhesalaisuudet. Vaikenemisesta vapauteen. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy

Launis, Mika 2001. Kuvituksentutkimus, taiteen funktio ja identiteetti. Teoksessa: Tutkiva katse kuvakirjaan. Helsinki: Suomen nuorisokirjallisuuden Instituutti.

Lehto, Maija-Leena 2008. Kansainvälisen adoptiovanhempien käsityksiä haasteista ja adoptionjälkeisen tuen ja palveluiden tarpeesta. Lapin yliopisto. Sosiaalityön koulutusohjelma. Pro gradu. Viitattu 4.10.2012 <http://www.doria.fi/handle/10024/63662>.

Matinlassi -Röntynen, Seija 2012. Sosiaalityöntekijä. Pelastakaa Lapset ry. Henkilökohtainen tiedonanto. Sähköpostiviesti 8.10.2012 Vastaanottaja Päivi Isola. Tuloste tekijän hallussa.

Mäki, Silja; Arvola, Pirjo (toim.) 2009. Satu kantaa lasta- opas lasten ja nuorten

- kirjallisuus terapiaan. Helsinki: Duodecim
Mäkinen, Päivi; Raatikainen, Eija; Rahikka, Anne; Saarnio, Tuula 2009.
Ammattina sosionomi. Helsinki: Wsoy.
- Nguyen Angela-MinhTu D & Benet-Martínez Verónica 2010. The Psychology of Social and Cultural Diversity. Teoksessa Crisp Richard. Multicultural Identity. What It Is and Why It Matters. United Kingdom: Blackwell publishing limited. Part III Culture. 87-114
- Nurmiranta, Hanna; Leppämäki, Päivi & Horppu, Sari 2009. Kehityopsykologiaa lapsuudesta vanhuuteen. Hämeenlinna: Kariston kirjapaino Oy.
- Paasivaara, Leena; Suhonen, Marjo & Nikkilä, Juhani 2008. Innostavat projektit. Helsinki: Suomen sairaanhoitajaliitto ry.
- Pelastakaa Lapset ry .i.a. Adoptiot. Viitattu 4.10.2012
<http://www.pelastakaalapset.fi/toiminta/lastensuojelutyo/adoptiot/>
- Poikkeus, Anna-Maija 1995. Lasten toverisuhteet ja sosiaaliset taidot.
Teoksessa: Lyytinen, Paula; Korkiakangas, Mikko; Lyytinen Heikki (toim.) Näkökulmia kehityopsykologiaan – kehitys kontekstissaan. Helsinki: Wsoy, 122- 138.
- Pösö, Tarja 2003. Adoptio perhesuhteiden uudelleenjärjestelynä. Teoksessa: Forsberg, Hannele; Nätkin, Ritva (toim.) Perhe murroksessa. Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä. Gaudeamus Helsinki university Press, 140-158.
- Ruoppila, Isto 1995. Johdanto. Teoksessa Lyytinen, Paula; Korkiakangas, Mikko; Lyytinen, Heikki (toim.) Näkökulmia kehityopsykologiaan – kehitys kontekstissaan. Helsinki: Wsoy, 158-165.
- Salmivalli, Christina 2000. Kaverien kanssa – Vertaissuhteet ja sosiaalinen kehitys. Helsinki: PS -kustannus.
- Sevón, Eeva & Notko, Marianne 2008. Perhesuhteet puntarissa. Tampere: Tammer- Paino
- Sijaisvanhemmaksi i.a. PRIDE-valmennus. Viitattu 26.11.2012
<http://www.sijaisvanhemmaksi.fi/faktat/valmennus.html>
- Sinkkonen, Jari. Adoptiolapsen psyykkisen kehityksen haasteet. Katsaus-lehti. 499-504. Viitattu 11.11.2012
<http://www.ebm-guidelines.com/xmedia/duo/duo92114.pdf>

Sosiaaliportti i.a.a Avoimen adoption merkitys lastensuojelussa. Viitattu 13.11.2012

<http://www.sosiaaliportti.fi/fi->

[FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/avoimen_adoption_merkitys_lastensuojelussa/](http://www.sosiaaliportti.fi/fiFI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/avoimen_adoption_merkitys_lastensuojelussa/)

Sosiaaliportti i.a.b Lasten osallisuus. Viitattu 15.10.2012

[http://www.sosiaaliportti.fi/fiFI/lastensuojelunkasikirja/hallinto/lapsen osallisuus/](http://www.sosiaaliportti.fi/fiFI/lastensuojelunkasikirja/hallinto/lapsen_osallisuus/)

Sosiaaliportti i.a.c Lastensuojelun sosiaalityöntekijän kelpoisuus ja tehtävät.

Viitattu 16.11.2012.

[http://www.sosiaaliportti.fi/fiFI/lastensuojelunkasikirja/hallinto/lasten suojelunsosiaalityontekijankelpoisuusjatehtavat/#otsikko1](http://www.sosiaaliportti.fi/fiFI/lastensuojelunkasikirja/hallinto/lasten_suojelunsosiaalityontekijankelpoisuusjatehtavat/#otsikko1)

Stakes 2008. Tilannekatsaus sosiaali- ja terveydenalanhuoltoon vuonna 2008.

Viitattu 25.11.2012.

<http://www.stakes.fi/verkkojulkaisut/raportit/R38-2008-VERKKO.pdf>

Unicef. Lasten oikeuksien sopimus. Viitattu 16.11.2012.

http://www.unicef.fi/files/unicef/pdf/Lasten_oik_sopimus.pdf

Vilkka, Hanna & Airaksinen, Tiina 2003. Toiminnallinen oppinäytetyö. Jyväskylä:

Gummerus Kirjapaino Oy.

Vuorinen, Risto 1997. Minän synty ja kehitys. Porvoo: Wsoy.

Väestöliitto.i.a. Adoptioperheet. Viitattu 5.10.2012.

http://www.vaestoliitto.fi/vanhemmuus/tietoa_vanhemmille/perheiden_monimuotoisuus/adoptioperheet/

Ylen Aamu-tv: Miten adoptiolaki muuttui? Suomi 2012. Esitetty 2.7.2012

<http://areena.yle.fi/tv/1601443>

Ylönen, Hilikka 2000. Lohditut linnut. Satujen merkitys lapselle. Tampere:

Tammer-Paino.

LIITE 1: Palautelomake

KISSALANKYLÄN SUURI AARREJAHTI

- Voimauttava satukirja adoptiolapsille.
-
1. Kuinka arvioisit tuotteen suunnitteluvaihetta? Tuntuiko, että pystyit vaikuttamaan suunnitteluun?

  2. Kuinka arvioisit valmistunutta tuotetta? Vastaako tuote odotuksianne? Oletteko tyytyväisiä tuotteeseen? Muuttaisitko jotain?

  3. Toimiko yhteistyömme hyvin? Olisitko muuttanut yhteistyötä jotenkin?

  4. Oletteko saanut tuotteesta palautetta asiakkailta? Jos kyllä, niin minkälaista?